

LUND UNIVERSITY

Samiska mänskliga kvarlevor och gipsavgjutningar i Lunds universitets anatomiska samling

Bergman, Jenny

2022

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bergman, J. (2022). *Samiska mänskliga kvarlevor och gipsavgjutningar i Lunds universitets anatomiska samling*. Historiska museet vid Lunds universitet.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUNDS
UNIVERSITET

Samiska mänskliga kvarlevor och gipsavgjutningar i Lunds universitets anatomiska samling

LUNDS UNIVERSITET | HISTORISKA MUSEET

LUNDS

Historiska museet

Datum 2022-02-23

Samiska mänskliga kvarlevor och gipsavgjutningar i Lunds universitets anatomiska samling

Inledning

Detta är en sammanställning av arkiv och information som Historiska museet vid Lunds universitet (hädanefter benämnd Historiska museet) har idag (2022) avseende samiska mänskliga kvarlevor samt gipsavgjutningar som museet förvaltar åt Lunds universitet.

I rapporten ingår åtta samiska kvarlevor. Alla kvarlevor är inkomna till Lunds universitet under 1800-talet. Sju av kvarlevorna kommer från den svenska sidan av Sápmi, en kvarleva kommer från den norska sidan av Sápmi.

Kvarlevorna har inventarienummer:

LUHM 30700:B:I:013, 80
LUHM 30700:B:I:014, 81
LUHM 30700:B:I:015, 82
LUHM 30700:B:I:016, mus.zool. 9
LUHM 30700:B:I:017, mus.zool. 42
LUHM 30700:B:I:085, 1484i
LUHM 30700:B:I:085, 1484j
LUHM 30700:A:5, 1278

I rapporten ingår även fyra gipsavgjutningar. Två gipsavgjutningar är av kranier, två är av hela huvuden.

Gipsavgjutningarna har inventarienummer:

LUHM 30700:B:II:11a, 107
LUHM 30700:B:II:11b, 107
LUHM 30700:B:II:12a, 108a
LUHM 30700:B:II:12b, 108b

Författare till rapporten är antikvarie Jenny Bergman. I arbetet har från Historiska museet även Per Karsten, museichef och Lovisa Dal, konservator, deltagit. Tack till Anna Tornberg, osteolog vid Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet; Fredrik Tersmeden, universitetsarkivarie vid Universitetsarkivet i Lund; Maria Mostadius, intendent för de zoologiska samlingarna, Biologiska museet vid Lunds universitet samt Elisabeth Iregren, professor emerita i historisk osteologi vid Institutionen för arkeologi och antikens historia. Tack även till Olof Ljungström, Karolinska institutet.

LUNDS

Historiska museet

Bakgrund

År 1995 överfördes en av Sveriges viktigaste anatomiska samlingar till Historiska museet vid Lunds universitet. Samlingen omfattar ungefär 1700 mänskliga kvarlevor, ett arkiv och en samling glasplåtar. Kvarlevorna härstammar från förhistorisk tid till 1800-tal och kommer från både Sverige och utlandet. Samlingen, som grundades av Arvid Henrik Florman (1761–1840, professor 1801–1831) under tidigt 1800-tal, tillhörde den nu stängda Anatomiska institutionen vid Lunds universitet. Vid institutionen utbildades bland annat läkarstudenter i kroppens anatomi, men man var även intresserade av att samla in kvarlevor för antropologiska jämförelser. Samtliga professorer verksamma vid Anatomiska institutionen, från Florman till Carl Magnus Fürst (1854–1935, professor 1909–1919), har bidragit till insamlandet. Efter Fürst upphörde troligtvis accessionen. Även professorer verksamma vid andra institutioner inom Lunds universitet bidrog till samlingens innehåll och komplexa karaktär. Sven Nilsson, zoolog och professor i naturalhistoria vid Lunds universitet (1787–1883, professor 1832–1856) var framförallt bidragande vid insamlingen av de samiska kvarlevorna.

Samlingen innehåller främst kranier, men också monterade skelett och lösa underkäkar samt ett antal gipsavgjutningar av kranier och huvuden. 80 % av samlingen har känd kontext och bakgrund. Majoriteten utgörs av medeltida anonyma individer från kyrkogårdar i Lund, men det finns även förhistoriska ben, nästan alla med känd proveniens, liksom etnografiska kvarlevor. Samlingen omfattar också lämningar från urfolk och minoriteter, som samer och nordamerikanska urfolk. Det finns även ett tjugotal kvarlevor av individer som enligt 17–1800-talets lagar efter sin död skickades till Anatomiska institutionen för dissektion. Flera av dessa har känd identitet.

Samlingens arkivalier utgörs av lösa katalogkort; en äldre version som troligtvis upprättades under slutet av 1800-tal/början av 1900-tal samt en version med maskinskrivna kort som upprättades vid en uppordning av samlingen 1948. I arkivet finns också mätblanketter med mått av kranier, tagna av Carl Magnus Fürst samt en accessionskatalog. Accessionskatalogen berör inte hela samlingen utan enbart en mindre del.

Glasplåtarna, troligtvis från första halvan av 1900-talet, utgörs framförallt av bilder på mjukdelar och porträtt av professorer men även vissa skelettdelar.

Sedan tidigare har det varit känt vilka samiska kvarlevor som finns i den anatomiska samlingen. 2005 gav regeringen i uppdrag till svenska myndigheter med museisamlingar att låta inventera dem i syfte att finna eventuella mänskliga kvarlevor från urfolk. Historiska museet svarade på uppdraget och redovisade 2005 vilka kvarlevor efter urfolk och kvarlevor med känd identitet som finns i samlingarna, inklusive de samiska kvarlevorna.

Sedan Historiska museet fick ansvaret för samlingen 1995 har Lunds universitet vid tre tillfällen repatrierat kvarlevor: till Australien (2008 samt 2018) och till Nya Zeeland (2010).

LUNDS

Historiska museet

2005 begravdes också kvarlevan av en judisk man från ryska Polen på Judiska kyrkogården i Malmö.

Syfte

Syftet med denna rapport är att tillgängliggöra information om de insamlade samiska kvarlevornas bakgrund. De anatomiska samlingarna i Sverige är, liksom liknande samlingar internationellt, ett arv efter en förlegad vetenskap och idéer som inte längre är vedertagna. Lunds universitet och museet är ansvariga för den framtida förvaltningen och hanteringen av samlingen. Samlingens ursprung och karaktär ställer extra höga krav på etisk hantering och transparent kommunikation. Historiska museet är medlem i ICOM (International Council of Museums) och har därmed förbundit sig att följa ICOMs Etiska riktlinjer (ICOM 2017).

Dagens debatt om anatomiska samlingar rör allt oftare de kvarlevor av urfolk och minoriteter som ingår. För att kunna bemöta debatten ställs höga krav på både universitet och dess museer. I ett plenumbeslut från 2007 förklarade Sametinget att de kräver en fullständig identifiering och repatriering av samtliga samiska kvarlevor som finns på de svenska museerna, inklusive hur institutionerna har tillskansat sig kvarlevorna (digital referens sid. 36). Enligt Riksantikvarieämbetets stöddokument *God samlingsförvaltning. Stöd i hantering av mänskliga kvarlevor i museisamlingar*, samt *God samlingsförvaltning. Stöd för museer i återlämnandeärenden* från 2020 bör utgångspunkten vara att ”den svenska museipraktiken gällande återlämnande och hantering av mänskliga kvarlevor ska vara föredömlig ur ett internationellt perspektiv”. Riksantikvarieämbetet rekommenderar också att museer arbetar proaktivt med sina samlingar. Museet har sett ett behov av en fördjupad proveniensforskning hos vissa delar av den anatomiska samlingen, däribland de samiska kvarlevorna, och denna rapport är en del av detta arbete. Vid återlämnande kan rapporten tillsammans med eventuella osteologiska analyser eller motsvarande användas som underlag.

Troligtvis finns det mer korrespondens och arkiv som ännu inte är hittad och undersökt och som kan ge mer information om kvarlevorna och insamlingen av dessa. Om ytterligare information tillkommer uppdateras rapporten.

Metod

Rapporten utgår från arkivmaterial och litteratur som berör kvarlevorna samt den text som står skriven på själva kvarlevorna. En osteolog¹ har jämfört illustrationer med kvarlevor och avgjutningar². Ingen övrig osteologisk analys har utförts inför rapportskrivandet. En okulär

¹ Anna Tornberg, Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet

² LUHM 30700:B:I:014, 81, sid. 10ff samt LUHM 30700:B:I:016, mus.zool. 9, sid. 18ff

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

osteologisk analys på hela samlingen utfördes under ledning av Elisabeth Iregren 1995 då samlingen överfördes till Historiska museet. Då analysen inte behandlar information om de insamlade samiska kvarlevornas bakgrund eller proveniens, ingår den inte i rapporten. Analysrapporten finns bevarad i pärmar på Historiska museet.

Utöver Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museet har information eftersökts i korrespondens mellan personer relaterade till kvarlevorna, som exempelvis Sven Nilsson och Arvid Henrik Florman. Eftersökning har också gjorts i arkiv från bland annat Universitetssjukhuset relaterat till Lunds Lazarett (Skånes Regionarkiv), Kyrkböcker (digitalt genom Arkivdigital och Digitala forskarsalen på Riksarkivet), Domkapitlet i Lund (Landsarkivet i Lund) och Lunds universitets Verificationer (Universitetsarkivet, Lunds universitet). Som bilagor bifogas scannade kopior av arkiv som berör kvarlevorna från Anatomiska institutionen som nu finns på Historiska museet. Bifogas gör också scannade kopior av övrigt arkiv som berör kvarlevorna. Arkiv anges i text samt i bilaga.

Litteraturhänvisningar anges i referenser.

För att hitta bleknad eller otydlig text på kvarlevorna har de belysts med UV-ljus.

Inga fotografier på kvarlevorna ingår i rapporten. En avbildning ingår i rapporten och det är en illustration från *Skandinaviska Nordens Ur-Invånare. Ett försök i komparativa ethnografien och ett bidrag till människosläktens utvecklings-historia* av Sven Nilsson föreställande kraniet efter Johan Andersson Giggoje "Juff" (sid. 10ff och bilaga 7).

Förklaring nummerserier

Kvarlevorna är registrerade enligt systemet med Historiska museets inventarienummer:nummerserie 1948, äldre nummerserie.

Exempel: LUHM 30700:B:015, 82.

LUHM 30700 är inventarienumret som anatomiska samlingen erhöll vid överförandet till Historiska museet.

B:I:015 är en nummerserie som kvarlevorna i samlingen fick vid en uppordning och omnumrering av samlingen fr.o.m. 1948 t.o.m. åtminstone 1950 under ledning av Carl-Herman Hjortsjö.

82 är det nummer som kvarlevorna hade först, den äldsta nummerserien.

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Sverige

LUHM 30700:B:I:013, 80

Mörkare kranium, utan kvarsittande jord

Kranium utan underkäke

Namn: okänt

Ålder: 18 år (enligt Arvid Henrik Flormans *Anatomisk handbok för läkare och zoologer*)

Kön: kvinna

Datering: okänd

Märkning kranium: "No 80", "B:I:13", "Lappa, ♀, Lappflicka från Handöls lappmark".

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Kvarlevan har ej varit utställd sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Kvarlevan har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

Anatomiska institutionens arkiv, Historiska museet

Större katalogkort

"No 80

Cranium af en Lappflicka från Handöls Lappmark. (~~Professor Pramberg?~~).

Säkerligen det af prof. Florman i hans anatomi beskrifna kraniet, som är skänkt af professor Anders Retzius. C.M.F."

Kommentar till text: Vid registrering trodde säkerligen en person vid Anatomiska institutionen att kraniet kommit till institutionen genom Johan Bernard Pramberg (professor 1832–1847). Överstrykningen gjorde troligtvis Carl Magnus Furst (C.M.F) då han noterade att kraniet var det som Anders Retzius skänkte till Arvid Henrik Florman.

Mätblankett

"80. Kranium. Lappland. Flicka" samt mått, troligtvis tagna av Carl Magnus Furst

Mindre katalogkort, 1948

"Serie B:I. Verkliga kranier. 13

Lappflicka från Handöls lappmark

1 st. Gammalt nr. 80."

Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar

"No 80. Cranium af Lappflicka"

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Övrigt arkiv

Anders Retzius bref till A.H. Florman: ett bidrag till medicinens historia i Sverige, utgivna av Carl Magnus Fürst 1896. Original finns på Universitetsbiblioteket i Lund

Bref 3.

Högädle och Vidtberömde Herr Professor.

Af Herr Professor Nilssons bref med denna dagens post har jag erhållit den underrättelsen, att ett i en Ekekagge inpackadt Lappcraium jemte bref, som i Oktober afsändes med Regementsdjurläkaren Schirmer (hvars boningsställe är i Quiinge by vid Tommarp med postgång öfver Helsingborg) ännu ej komit i Herr Professorens händer; så får jag härmedelst tillkännagifva att det är riktigt afsändt, och be Herr Professoren jemte det han skrifver till Schirmer, äfven uppgifva något ställe i Helsingborg, där den kan aflämnas för att fortast och säkrast komma Herr Professoren tillhanda. Jag kan ej inse någon möjlighet, att det kan vara bortslarfvat, emedan Schirmer är en ganska ordentelig man”.

...

”A. Retzius

Stockholm d. 31 Dec. 1822”

Bref 4.

”Högädle och Vidtberömde Herr Professor.

Jag får ödmjukligen tacka för Herr Professorns båda ärade skrivelser. Det var mig ytterst kärt, att craniumen gång anlände”. ...

”Några tänder lärer saknas i lappcraniet, som jag hoppas kunna skaffa. Händelsen är den, att alla de lösa tänderna kommit att förblandas till de 3 cranier jag har, och ej ännu haft tid att sortera ut dem”.

Utan datum

Arvid Henrik Flormans bref till Anders Retzius, utgivna av Carl Magnus Fürst 1910, original finns på Kungliga vetenskapsakademien

Bref 4

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

[...]

”Herr Prof. Nilsson berättade mig att Herr Doctoren haft den goheten at skicka mig en veritable Lappska (fotnot av Fürst: Lappska var sänd i en ekkage i oktober 1822 men var tydligen ännu i januari 1823 ej framkommen). Den vore mig i högsta mått intressant och fagnar jag mig på förhand at jag har apparance om at få den, ehuru den ännu icke kommit mig til handa. Längre har Hr Doctor Waldenström (fotnot av Fürst: Erik Magnus Waldenström, f. 1795 i Dalsland, student i Lund, provinsialläkare i Norrbottens län. Med. D:r i Lund 1821) lofvat mig en sådan men än har jag icke erhållit någon. Skulle Hr Doctoren få se någon sådan deruppe i Stockholm, så vore jag dock belåten med at få dimensionerna af den til längd, bredd och djuplek. Men det värsta är at man så lätt kan blifva bedragen på uppgiften; emedan man kan lätteligen få uppgifvit en vanlig skalle för at vara af en lapp, som det likväl icke är, och uti min Osteologi vill jag icke gerna hafva något som icke är sant. Ett enda cranium har jag sett, som blifvit säkert uppgifvt för at vara af en lapp. Detta var det rundaste hufvud som jag sett och tillika litet. Just då jag skrifvit detta fick jag Herr Doctorens vänskapsfulla skrifvelse och tillika närmare och fagnande underrättelse och beskickningen till mig genom Hr Schirman så at jag nu kan foga anstalt om at få det förmälta cranium til mig”.

[...]

Jämte tillönskan af all lycka och välgång har jag den äran städse framlefva

Högädle Herr Doctorens ödmjuka vän och tjenare

Arvid H. Florman

Lund d. 9 jan. 1823”

Bref 5

“Högädle Herr Doctor!

Sedan jag sist hade den äran skrifva Herr Doctoren till har jag fått den mig genom Herr Doctorens benägna åtgärd tillsända lappska[...].

Öfver det tillskickade cranium var jag ganska glad, och är derföre högeligen förbunden. Jag gjorde jämförelse emellan det andra cranium, som jag har haft tillfälle at mäta, och betrakta, men de äro tämmeligen olika, icke heller har det, såsom jag skulle tro, tillhört Lapparna någon låg och platt panna.

[...]

LUNDS

Historiska museet

8 (36)

Datum 2022-02-23

Gynna med sin framgena vänskap

sin ödmjukaste tjenare

Arv. H. Florman

Lund d. 13 febr. 1823”

Enligt korrespondens mellan Sven Nilsson och Anders Retzius var Retzius på resa i Jämtland under 1822.

Avsant 28 juni 1822 från Jämtland, Retzius till Sven Nilsson

“Om måndag reser jag till Undersåker för att söka lapparna (eventuellt lapparnas ren) i sällskap med en Baron Rappe till Trondhjem”.

Erik Magnus Waldenströms brev till Arvid Henrik Florman³

”P.S. Cranium utaf någon Lapp har jag betingat, får se om det lyckas – Prof. Zetterstedt är uppkommen”.

Litteratur

Arvid Henrik Florman, 1823, *Anatomisk handbok för läkare och zoologer. Första delen. Osteologien, som beskriver benen uti människokroppen, jemte deras förhållande hos de vertebrerade djur i allmänhet*, sid. 246

“Förlidit år erhöill jag genom Adjuncten h:r Doctor Anders Retzii vänskapsfulla försorg en Lapps-kalle af en Lappflicka af ungefär 18 år från Handöls Lappmark, som syntes mig utmärkt genom föga mindre angulus facialis från våra manliga cranier, den hade icke heller någon särdeles afplattad hufwudskål, ehuru den hade icke alldeles den runda form som nästföruet beskrifna Lapps-kalle”.

Därefter följer mått tagna på kraniet från Handöl.

Kommentarer

Varken i breven till eller från Florman anges att kraniet kommer från Handöl, men Flormans Anatomiska handbok tyder på att det är detta kranium de syftar till då Florman inte verkar

³ Brevet är odaterat men eftersom Zetterstedt nämns så bör det vara 1821

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

ha erhållit fler än ett samiskt kranium från Retzius. Huruvida den “nästförut beskrifna Lappskele” som Florman skriver ingår i den anatomiska samlingen i Lund går ej att utläsa här: ”En hufvudskål, som är upgifven för mig att vara af en Lappländare, utmärker sig genom sin ovanliga rundhet, så att jag icke hafva sett någon så globiform hufvudskål som denna” (Florman 1823:245). I brevet till Retzius omtalar han också ett annat samiskt kranium, och där kan man tolka det som att det inte ingår i den anatomiska samlingen men att det möjligen kan finnas i Lund. Skulle denna hänvisning kunna syfta på kraniet som donerades av Anders Johan Hagströmer till Sven Nilsson (sid. 18ff)?

1822 var Anders Retzius inte vid Karolinska institutet utan vid Veterinärinrättningen i Stockholm (1821–1824).

Det förefaller inte ha funnits något som heter “Handöls lappmark” utan den sydligaste lappmarken är Åsele lappmark (www.ne.se). Handöl ligger i Jämtland och Jämtland omfattar inte någon av lappmarkerna. Ibland verkar dock begreppet “Jämtlands lappmark” använts, bland annat av Zetterstedt. I Handöl finns det ett kapell, “Handöls lappkapell”. Skulle kraniet kunna komma från kyrkogården som tillhör kapellet i Handöl?

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1.
 - 1.1. Större katalogkort
 - 1.2. Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar
2. Mätblankett
3. Mindre katalogkort (1948)

Serie B:I.Verkliga kranier.

13.

Lappflicka från Handöls lappmark.

1 st.

Gammalt nr. 80.

1.1.

N° 80. III 1 F

Cranium af en Lappflicka från Wandöls
Lappmark. + 48 utan utk

~~(Professor Strömberg.)~~

Säberligen det af prof. Flomman i hans Anatomii beskrifna
brunnst, som är skänkt af professor Anders Petrius.
emf

1.2.

N° 80. Cranium af Lappflicka.

80

Kranium

Lappland.

Hicks.

Kraniemått.

Kapacitet (uppmätt med hirs)
 " (beräknad)
 Största glabella-occipitalängd
 Glabella-inionlängd
 Nasion-inionlängd
 Nasion-bregmalängd
 Bregma-inionlängd
 Största bredd
 Främre pannbredd
 Bakre pannbredd
 Basion-parietal höjd
 Basion-bregma höjd
 Basion-nasionlängd **92**
 Öronhöjd
 Kalotthöjd (Schwalbe)

Horisontalomfång
 Sagittalomfång, nasion-bregma
 " nasion-lambda
 " nasion-inion
 " nasion-basion
 Transversalomfång
 Nasalvinkel **28°**

Kranieindices.

Glabbreddindex $\frac{B}{L} 100$
 Gladdhöjdindex $\frac{H}{L} 100$
 Baddhöjdindex $\frac{H}{B} 100$
 Gbellainion-kalottindex (Schwalbe)

Ansiktsmått.

Nasion-mentalhöjd (ansiktshöjd)
 Nasion-alveolarhöjd (öfveransiktshöjd) **61**
 Okbågsbredd (ansiktsbredd)
 Maxillarbredd (Virchow)
 Näshöjd (nasion-spinalhöjd)
 Näsbredd (aperturbredd)
 Orbitalhöjd
 Orbitalbredd
 Ganlängd
 Ganbredd
 Basion-alveolarlängd **87**
 Interorbitalbredd
 Orbital-ansiktsbredd (Schwalbe)
 Ansiktsvinkel (med goniometer) **86°**
Pr. Na-Alv/66° Na-Pr-Alv/41° Na-Alv-Pr/73°

Underkäksmått.

Kondylbredd
 Vinkelbredd
 Hakhöjd (mento-alveolar)
 Grenhöjd
 Grenbredd
 Underkäksvinkel

Ansiktsindices.

Ansiktsindex $\frac{H}{B} 100$
 Öfveransiktsindex $\frac{H}{B} 100$
 Näsiindex $\frac{B}{H} 100$
 Orbitalindex $\frac{H}{B} 100$
 Interorbitalindex $\frac{I_o}{O_a} 100$
 Ganindex $\frac{B}{L} 100$

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

LUHM 30700:B:I:014, 81**Saknad**

Denna kvarleva saknades redan 1995 då Historiska museet fick förvaltningsansvaret för den anatomiska samlingen. Kvarlevan ingick därför inte i redovisningen från 2005. Försök att lokalisera kraniet är pågående. Museet valde att inkludera en illustration av kraniet i rapporten p.g.a. att kvarlevan är saknad, vilket förhoppningsvis kan hjälpa till vid en identifiering av kvarlevan. Mycket av informationen är först hämtad från släktforskaren Kjell-Åke Lundströms sida med sammanställning av samiska släkter (se referenser sid. 36) och sedan bekräftad på Härnösands landsarkiv.

Namn: Johan Andersson Giggoje "Juff"

Ålder: 78 år

Kön: man

Relaterat årtal: avled 1832 (enligt arkiv)

Märkning kranium: Då kraniet är saknat är märkningen på kraniet okänt. Dock är det troligtvis märkt på samma sätt som andra kvarlevor i samlingen, d.v.s. "No 81", "B:I:14". Kanske kraniet även är märkt "Johan Andersson Giggoje Juff", "Zetterstedt", "Lycksele" eller liknande.

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. I och med att kraniet är saknat har det inte ingått i en utställning sedan samlingen kom till Historiska museet.

Forskning: I och med att kraniet är saknat har det inte ingått i forskningsprojekt sedan samlingen kom till Historiska museet.

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasinStörre katalogkort

"No 81

Cranium af Lappman. Gåfva af Professor Zetterstedt"

Mätblankett

"81. Kranium. Lappland. ♂" samt mått, troligtvis tagna av Carl Magnus Fürst.

Mindre katalogkort, 1948

"Serie B:I. Verkliga kranier. 14

Lappman

1 st. Gammalt nr. 81."

Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar

"No 81. Cranium af Lappman"

LUNDS

Historiska museet

Datum 2022-02-23

Övrigt arkiv

Lycksele kyrkoarkiv, Död- och begravningsbok, F2 1832–1872 (Landsarkivet i Härnösand)

“17. Johan Andersson Juff. Enkling. Drunknad i april. Ålder: 78 år 4 månader. Begravningsdag: 17 juni. Anmärkningar: f.d. Skattelapp i Wapsten; nergick å svag is i Öhrån.

Lycksele kyrkoarkiv, Husförhörslängder, A I:5 (1790-1824), sid. 27 Wapstenslappar (Landsarkivet i Härnösand)

“Johan Andersson, född 1754”. “Drunknade i Öhrån i april 1832”

“Johan Anderssons Cranium aflemnades i Augusti f.å. till Herr Professor Zetterstedt ifrån Lund, som under sommaren vistades i Lycksele någon tid i Zoologiska ärenden”.

Antecknat av prästen Nils Johan Sundelin.

Litteratur

Johan Wilhelm Zetterstedt, 1833, *Resa genom Umeå Lappmarker i Vesterbottens Län förrättad år 1832*, sid. 346.

“Under min år 1821 företagna Lappmarksresa gjorde jag, efter fleras anmodan, många försök att, för jemförelsens skull, anskaffa ett Lappkranium; men alla bemödanden i detta afseende voro då förgäfves⁴. Också är förskaffandet af ett sådant, i ett land, der vidskepelse är så gängse, som i Lappmarken, förenadt med de största svårigheter. De skallar, som uppgrävas ur Lappska kyrkogårdar, äro ganska sällan att anse som kranier af verkliga Lappar, emedan ett vida större antal Nybyggare finnas begrafne I den vigda jorden. Denna gången lyckades det mig, likväl icke utan mycken möda och betydlig kostnad, att erhålla icke blott ett, utan tvenne kompletta och äkta Lappkranier. Jag vet, att de blifva välkomna och för vetenskapligt ändamål begagnade, då jag öfverlemnar det ena exemplaret af dem till Carolinska Institutets samlingar i Stockholm, och den andra till den rika och dyrbara anatomiska preparat-samlingen, som finnes i Lund, och nu mera tillhör Akademien derstädes*.”

*För denna samling har Akademien att tacka sin nuvarande Senior Herr Professoren och Ridd. Flormans nit och frikostighet. Att Han ansåg ofvannämnde kranium som ett viktigt

⁴ Skriver om detta i *Resa genom Sveriges och Norriges lappmarker*, förrättad år 1821

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

bidrag till samlingens ökande, var för mig en sann fågnad, och den enda ersättning jag önskade för mitt besvär med dess anskaffande”.

Johan Wilhelm Zetterstedt, 1822, *Resa genom Sweriges och Norriges lappmarker, förrättad år 1821*, sid. 203

”*Jag hade önskat, att till jemförande kunna hemföra med mig en Lappskalle (Cranium) och h:r Palmgren, med sin vanliga beredvillighet att tjenstaktigt och uypplysande gå alla mina vetenskapliga fordringar till mötes, lofvade äfven biträda mig i anskaffandet av ett sådant fynd; och oaktadt vi varit blottställdes för de vidspepliga Lapparnes förföljelse, i händelse de fått kännedom om vårt förehafvande, så hade vi likväl fått förskaffa ett cranium ur kyrkogården, om vi varit förvissade att der finna ett verkeligt. Men då Lappar och Nybyggare ligga begrafne om hvarandra (och kanske de sednare till större antal) i Lappska kyrkogårdar, så stannar man alltid i ovisshet om ett gammalt uppgrävt cranium är af en Lappe eller Nybyggare. De skallar, hvilka alltså uppgifvas såsom Lappars, derföre, att de äro funne uti Lappska kyrkogårdar, kunna dock icke ases för verkliga sådane, om ej andra omständigheter tillika bestyrka det. En veritabel Lappqvinna låg lik i Jukkasjärvi kyrka, men jag hade ej mod att kaputera detta kadaver”.

Sven Nilsson, *Skandinaviska Nordens Ur-invånare. Ett försök i komparativa ethnografien och ett bidrag till människosläktens utvecklings-historia. Del 1. Kap. 2*, sid. 9.
Kraniet är avbildat, fig. 7-9 plansch D i Skandinaviska Nordens Ur-invånare.

“Denna sistnämnda hufvudskål förvaras på härvarande Universitets anatomiska Museum med bifogade intyg af Kyrkoherden Palmgren och Krono-Länsmannen Holmström i Lycksele, att den tillhört Lappmannen Johan Andersson Juff, som var född i Wapstens by och Stensele Lappmarks församling af Lappska föräldrar, samt att han under hela sin lifstid lefvat som Lapp af sin renhjord”.

I Sven Nilssons samlingar fanns det troligen också en gipsavgjutning av Johan Andersson. Inte heller detta är hittat. Gipsavgjutningen som finns i samlingarna som är märkt ”Lycksele” (sid. 33) är bedömd av osteolog inte vara kraniet efter Johan Andersson utifrån illustrationen i Sven Nilssons *Skandinaviska Nordens Ur-invånare*.

Accessionsförteckning över Sven Nilssons arkeologiska samlingar, påbörjad 1841 (Universitetsbiblioteket, Lunds universitet)

”Cranier: September 1844

Af Lappstammen: En lappman, gipsaftryck af anatomiska original, afritadt i Ur-invånare”.

LUNDS

Historiska museet

Författarens tolkning är att det är en gipsavgjutning av Johan Anderssons kranium då det enbart är två samiska kranier som avbildas i Ur-invånare; kraniet efter Johan Andersson samt ett kranium donerat av Thunberg som enligt uppgift av Nilsson är en kvinna (sid. 30).

Kommentarer

Johan Wilhelm Zetterstedt (1785–1874) var entomolog verksam vid Lunds universitet.

Eftersom kvarlevan har fått ett nummer i B-serien och fanns med på en förteckning från den övergången (bilaga 4.1.), så fanns kraniet på den Anatomiska institutionen 1948. Det större katalogkortet är också märkt ”+48”, något som betyder att kraniet var på plats. 1984 skickade Anatomiska institutionen, i samband med ett forskningsprojekt som utgick från Statens historiska museum, en lista med ”Samiskt eller möjligt samiskt skelettmaterial i de medicin-anatomiska samlingarna” (bilaga 4.2.) där detta kranium finns med. Om kraniet verkligen var på plats eller om institutionen bara skickade en lista på de samiska kvarlevor som enligt uppgift finns i samlingen är osäkert. Enligt Elisabeth Iregren, då anställd vid Statens historiska museum och deltagare i projektet, var projektet inte i Lund och studerade kvarlevorna, utan de mottog enbart listan⁵. Värt att notera är också att ett av kranierna på listan, med märkningen B:I – 155 i listan, är hittat i en mosse i Skåne, men ansågs av Sven Nilsson ha samiska drag (Nilsson 1866:11) och blev därför en ”lappskaalle” i 1800-talets registrering. I en lista, troligtvis från genomgången 1995 då samlingen kom till Historiska museet, står kraniet markerat som saknat (bilaga 4.3.). Om kraniet fanns på den Anatomiska institutionen 1984, vilket listan till Statens historiska museum angav, innebär detta att kvarlevorna efter Johan Andersson försvann någon gång mellan 1984 och 1995.

Den anatomiska samlingen sågs inte som en museisamling där det var viktigt att hålla samman samlingen. Kranier och andra skelettdelar lånades ut till läkare, studenter, tandläkare, arkeologer osv. Rapportansvarig har kontaktat flera institutioner med förfrågan om kraniet finns där. Frågan har gått till Zoologiska samlingen vid Biologiska museerna vid Lunds universitet, Medicinhistoriska samlingen som förvaltas av Kulturen, professor i osteologi Elisabeth Iregren som ansvarade för flytten av samlingen 1995 samt Statens historiska museum.

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1.
 - 1.1. Större katalogkort
 - 1.2. Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar
2. Mätblankett

⁵ Elisabeth Iregren, e-post 2021-11-29

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

3. Mindre katalogkort, 1948
4.
 - 4.1. Lista från omnumrerandet 1948
 - 4.2. Lista från 1984
 - 4.3. Lista från 1995
- Övrigt arkiv:
5.
 - 5.1. Lycksele kyrkoarkiv, Död- och begravningsbok, F2 (1832-1872)
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0034154_00001#?c=&m=&s=&cv=&xywh=-195%2C-155%2C3896%2C2788 (Landsarkivet i Härnösand);
 - 5.2. Lycksele kyrkoarkiv, Husförhörslängder, A I:5 (1790-1824), sid. 27
 Wapstenslappar
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0034135_00001#?c=&m=&s=&cv=&xywh=-521%2C-138%2C4547%2C2755 (Landsarkivet i Härnösand)
6. Sven Nilssons accessionskatalog (Universitetsbiblioteket vid Lunds universitet)
- Litteratur:
7. Illustration, fig. 7-9 plansch D ur *Skandinaviska Nordens Ur-invånare. Ett försök i komparativa ethnografien och ett bidrag till människosläktens utvecklings-historia. Del 1.*

1.1.

N: 81. VII 2
+ 48 uter ut
Cranium af en Lappman.
Gåfva af Professor Letterstedt.

1.2.

N: 81. Cranium af Lappman.

Serie B:I.Verkliga kranier.

14.

Lappman.

1 st.

Gammalt nr. 81.

81.

Kranium.

happplant

8

Kranie-mått.

Kapacitet (uppmätt med hirs)
 " (beräknad)
 Största glabella-occipitalängd
 Glabella-inionlängd
 Nasion-inionlängd
 Nasion-bregmalängd
 Bregma-inionlängd
 Största bredd
 Främre pannbredd
 Bakre pannbredd
 Basion-parietal höjd
 Basion-bregma höjd
 Basion-nasionlängd *101*
 Öronhöjd
 Kalotthöjd (Schwalbe)

Horisontalomfång
 Sagittalomfång, nasion-bregma
 " nasion-lambda
 " nasion-inion
 " nasion-basion
 Transversalomfång
 Basalvinkel *98°*

Kranieindices.

Glabellbreddindex $\frac{B}{L} 100$
 Glabellhöjdindex $\frac{H}{L} 100$
 Nasionhöjdindex $\frac{H}{B} 100$
 Glabellainion-kalottindex (Schwalbe)

Ansiktsmått.

Nasion-mentalthöjd (ansiktshöjd)
 Nasion-alveolarhöjd (öfveransiktshöjd) *64*
 Okbågsbredd (ansiktsbredd)
 Maxillarbredd (Virchow)
 Näshöjd (nasion-spinalhöjd)
 Näsbredd (aperturbredd)
 Orbitalhöjd
 Orbitalbredd
 Ganlängd
 Ganbredd
 Basion-alveolarlängd *94*
 Interorbitalbredd
 Orbital-ansiktsbredd (Schwalbe)
 Ansiktsvinkel (med goniometer) *86°*
Br:Na-Alv/65° Na:Pr:Alv/38° Na:Alv:Pr:Al *72°*

Underkäksmått.

Kondylbredd
 Vinkelbredd
 Hakhöjd (mento-alveolar)
 Grenhöjd
 Grenbredd
 Underkäksvinkel

Ansiktsindices.

Ansiktsindex $\frac{H}{B} 100$
 Öfveransiktsindex $\frac{H}{B} 100$
 Näsinde $\frac{B}{H} 100$
 Orbitalindex $\frac{H}{B} 100$
 Interorbitalindex $\frac{I_o}{O_a} 100$
 Ganindex $\frac{B}{L} 100$

4.1.

14	Lappman	Lappman	1	81
----	---------	--------------------	---	----

4.2.

Samiskt eller möjligen samiskt skelettmateriel i de medicinsk-anatomsika samlingarna

I Anatomiska institutionen Lund
institutionens namn ort

förvaras följande kranier och/eller skelett

Katalog beteckn.	Kran./postkran. material	kön	ålder	inkommet	litt.
B:1-13	Borjinn	♀	1700		
B:1-14	"	♂			
B:1-15	"	♀			
B:1-16	"	♀			
B:1-17	"				
B:1-155	"				
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kontaktperson i detta ärende vid institutionen är

Stig Jönsson 1984 03 21
namn (textat el maskinskrivet) datum

Stig Jönsson

4.3.

5.1.

År 1832.

No	Ålders Tamn och Åren vsl.	Cyf. till Giff.		Ställning	År	Sjukdom	Dödsdag	Ålder		Sjansnings Lag.	Ön märkningar	
		år	m. d.					år	m. d.			
1	Isak Sulten. N. Baren i Gaddströka.	1			1	aldern	Febr. 17.	74.	5.	10.	Mari 2.	
2	Nils Lorenz Höp. Nilsen i Rasthult.	1				sang.	2 ^o 27.	1.	19.	15.	2 ^o 2 ^o	fr. Nils Petter Nilsen id.
3	Pige: Berit Höp. Anders i Thorsby.	1				2 ^o	Mari 1.	40.			2 ^o 2 ^o	fr. Nils Höp. Höp i Rasthult.
4	Nils Höp. Nilsen i Thorsby.	1				2 ^o	2 ^o 2 ^o	3.	8.		2 ^o 2 ^o	+
5	2 ^o 2 ^o Nils Höp. Nilsen i Thorsby.	1				Mästling	2 ^o 2 ^o	10.	10.		2 ^o 2 ^o	fr. Nils Höp. Nilsen i Thorsby.
6	Nils Israel Nilsson. Son. Israel	1				Wanpikd.	April 2.	2.	Simon	April 8.	2 ^o 1 ^o	afled genast efter anfallet Nöd-dop.
7	Anders Nilsson i Östtrafik. (in Anders)	1				2 ^o	2 ^o 1.	-	2.	19.	2 ^o 19	fr. Hemmans Tillstånd i Östtrafik.
8	Fredrik Nilsson. S. Sara Magdalena	1				2 ^o	May 27	-	7.	2.	2 ^o 1.	fr. Hemmans Egare i Saffertrafik.
9	Anders Nilsson. Son. Abraham	1				Wanpikd.	April 7	15.	7.	29.	2 ^o 24.	fr. 2 ^o i Holmtrafik.
10	Israel Nilsson. S. Eya Johana 2 ^o	1				1. Aldern	2 ^o 24.	81.	15.	16.	Maji 5.	Mannen i lifstiden Hemmans Egare i Saffertrafik
11	Michael Nilsson. S. Magdalena 2 ^o	1				1. 2 ^o	Maji 3	86.	2.	10.	2 ^o 2 ^o	2 ^o 2 ^o 2 ^o i Knaften.
12	Olav Thina Magdalena Rask.	1				Wanpikd.	18 ^o 31.	16.			2 ^o 6.	fr. Joh. Rask, Trumslagare vid Safferbottny Regement
13	Johan Nilsson. Son. Israel August	1				Wanpikd.	Maji 16	-	13.	28.	2 ^o 20.	fr. Hemmans Egare i Malttrafik.
14	Anders Nilsson. S. Cath. Johanna	1				2 ^o	2 ^o 24.	1.	7.	-	2 ^o 9.	fr. Torpare i Östtrafik.
15	Anders Nilsson i Östtrafik	-				Wanpikd.	2 ^o 30.	25.	5.	2.	2 ^o 9.	Hemmans Tillstånd
16	Eric Joh. Nilsson. S. Anna Catharina	1				Wanpikd.	Junii 12	7.	15.		2 ^o 17.	fr. Hemmans Egare i Östtrafik.
17	Johan Nilsson. S. Sofia	-				Wanpikd.	April	78.	4.	-	2 ^o 2 ^o	fr. d. Skatelaag i Waggen. redgik af sig 2 ^o i Östtrafik.

5.2.

27

Wapstenslappar

	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801
Anders Nilsson 1755												
Anders Nilsson 1758												
Anders Nilsson 1761												
Anders Nilsson 1764												
Anders Nilsson 1767												
Anders Nilsson 1770												
Anders Nilsson 1773												
Anders Nilsson 1776												
Anders Nilsson 1779												
Anders Nilsson 1782												
Anders Nilsson 1785												
Anders Nilsson 1788												
Anders Nilsson 1791												
Anders Nilsson 1794												
Anders Nilsson 1797												
Anders Nilsson 1800												

Johan Nilsson 1769.

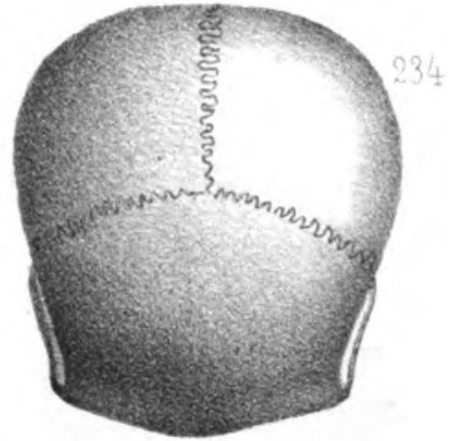
na' en aker ...

Cranice: Septemb 1844

af Lappstammen: En Lappman, gift afskyldt og Raetouvalens original
afstædt i ve-iivan.

6) En Lappvinda: naturligt, mig skændt af kaffonen
naturligt, mig skændt af kaffonen

9179 En

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

LUHM 30700:B:I:015, 82

Anatomiskt preparat

Kranium med underkäke

Namn: Maria Grann

Ålder: 28 år enligt Anatomiska institutionens accessionskatalog, 29 år enligt Lunds

Lazarets sjukjournal

Kön: Kvinna

Relaterat årtal: avled 1864

Märkning kranium: "No 82", "B:I:15", "Lappflickan Maria Grann född i Lycksele Lappmark död å Lunds Lazarett 19/8 1864".

Märkning underkäke: "82", "B:I:15", "Ser 175"

Kommentar märkning: Märkningen "Ser 175" är något otydlig och därmed osäker.

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Maria Granns kranium har varit utställd i utställningen *Underbara fasansfulla människa* på Kulturen i Lund 2001. Kvarlevan har ej varit utställd på Historiska museet.

Forskning: Maria Granns kranium ingår i forskningsprojektet "The Bioarchaeology of Social Marginalisation: A Biocultural Investigation of Nineteenth-Century Scania".

Kontakter är upprättade med Sametinget och med Mikael Jakobsson, ordförande i Lycksele Sameförening samt antikvarie på Skogs- och samemuseet i Lycksele och samtal förs med dessa. Destruktiva analyser har utförts vilka först godkänts av ovanstående parter. Projektledare är Jonny Geber (Edinburghs universitet), projektdeltagare är Jenny Bergman (Historiska museet vid Lunds universitet) och Elisabeth Iregren (Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet).

Kvarlevan har ej ingått i andra forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasinStörre katalogkort

"No 82

Cranium af ogifta Lappqvinnan Maria Grann, född i Lycksele Lappmark 1836, död å Lunds Lazarett 1864. Preparat av C.F. Naumann".

Mätblankett

"82. Kranium. Lappland. ♀" samt mått, troligtvis tagna av Carl Magnus Fürst.

Mindre katalogkort, 1948

"Serie B:I. Verkliga kranier. 15

Lappkvinna från Lycksele lappmark

1 st. Gammalt nr. 82."

LUNDS

Historiska museet

Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar
”No 82. Cranium af Lappqvinna”

Övrigt arkiv

Förteckning öfver de Specimen, med hvilka Anatomiska Institutionens Samlingar blifvit ökade... 1849-c:a 1928, Medicinska fakultetens arkiv 1666-1964, vol E 7:1 finns på Universitetsarkivet i Lund

”Från den 15 Maj 1864 till den 15 Maj 1865

[...]

Cranium af Lappska Maria Grann (28 år) från Lycksele, död d. 19/8 64”

Sjukjournal vid Invärtens avdelningen på Lazarettet i Lund 1864 (Regionarkivet på Arkivcentrum Syd i Lund)

”No. 149

Namn och yrke: Jungfru Maria Grann

Från: Lycksele Lappmark. 29 år gammal

Intagen på Laz⁶ d. 17/6 1864 Betalar ej.

Sjukdom: Tuberculosis pulmonum et canalis intestiasalis (tuberkulos i lungor och tarmkanal)

Ordination: (bland annat morfin, relativt oläsbar handstil, latin)

Dog den 19/8 64. 64 dagar”

Litteratur

Lunds universitets årsberättelse 1864/65

”... Cranier: af en Lappqvinna, erhållet från härv. Lazarett”

Kommentarer

Efter Maria Grann död skickades hennes kropp till Anatomisalen genom de Kungliga förordningar (motsvarande dagens regeringsbeslut) som avgjorde vilka människor som skulle skickas till anatomin för dissektion. Den Kungliga förordningen som var aktuell år 1864 är från 1816 och 1837. I förordningarna är det troligtvis stycket “4:o kringstrykande Tiggare, Zigenare och Tartarer, som dö utom sin Sochn, och sakna bevis om sitt ärendes laglighet”, som avgjorde att Marias kropp skickades till Anatomisalen, framförallt den sista

⁶ Lunds lasarett

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

delen. Troligen samlades sedan hennes kranium in på grund av att hon angavs vara från Lycksele lappmark.

Maria Grann är ej funnen i kyrkoarkiv eller i något annat arkiv förutom i det arkiv som kommer från Anatomiska institutionen och i sjukjournalen från Lunds Lazarett. Inte heller släktforskaren Kjell-Åke Lundström verkar ha hittat Maria Grann i arkiven enligt en artikel i Västerbotten-Kuriren 2009. Maria Grann finns inte heller i de så kallade "Likhandlingarna" som finns rörande de individer som skickades till anatomisalen för dissektion. Likhandlingarna omfattar bland annat polisrapporter och så kallade "Förpassningar", alltså en slags information om att en kropp ska skickas till Anatomisalen. Enligt uppgift från Fredrik Tersmeden, universitetsarkivarie vid Lunds universitet, finns det inga likhandlingar rörande individer som avlidit i Lund⁷.

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet

1.
 - 1.1. Större katalogkort
 - 1.2. Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar
2. Mätblankett
3. Mindre katalogkort, 1948
- Övrigt arkiv:
 4. Medicinska fakultetens arkiv 1666-1964, vol E 7:1 ("Förteckning öfver de Specimen, med hvilka Anatomiska Institutionens Samlingar blifvit ökade..." 1849-c:a 1928, Universitetarkivet i Lund)
 5. Sjukjournal vid Invärtes avdelningen på Lazarettet i Lund 1864, D1AA:23 (Regionarkivet i Skåne)

⁷ Fredrik Tersmeden, e-post 2022-02-18

1.1.

N° 82. VII²
+ 48

Cranium af ogifta Lappqvinnan Maria
Grann, född i Lyckeds Lappmark 1836, död
i Lunds Lsarett 1864.

Preparat af C. F. Naumann.

1.2.

N° 82. Cranium af Lappqvinnan.

82

Kranium

Lappland

9 28 år

Kranie-mått.

Kapacitet (uppmätt med hirs)
 " (beräknad)
 Största glabella-occipitalängd
 Glabella-inionlängd
 Nasion-inionlängd
 Nasion-bregmalängd
 Bregma-inionlängd
 Största bredd
 Främre pannbredd
 Bakre pannbredd
 Nasion-parietal höjd
 Nasion-bregma höjd
 Nasion-nasionlängd 96
 Öronhöjd 9
 Kalotthöjd (Schwalbe)

Ansikts-mått.

Nasion-mentalhöjd (ansiktshöjd)
 Nasion-alveolarhöjd (öfveransiktshöjd) 58
 Okbågsbredd (ansiktsbredd)
 Maxillarbredd (Virchow)
 Näshöjd (nasion-spinalhöjd)
 Näsbredd (aperturbredd)
 Orbitalhöjd
 Orbitalbredd
 Ganlängd
 Ganbredd
 Nasion-alveolarlängd 93
 Interorbitalbredd
 Orbital-ansiktsbredd (Schwalbe)
 Ansiktshöjd (med goniometer) 83°
 Na-Na-Alv 69° Na-Na-Alv 36° Na-Alv Alv 75°

Underkäks-mått.

Horisontalomfång
 Sagittalomfång, nasion-bregma
 " nasion-lambda
 " nasion-inion
 " nasion-nasion
 Transversalomfång
 Basalvinkel 28°

Kondylbredd
 Vinkelbredd
 Hakhöjd (mento-alveolar)
 Grenhöjd
 Grenbredd
 Underkäksvinkel

Ansiktsindices.

Ansiktsindex $\frac{H}{B} 100$
 Öfveransiktsindex $\frac{H}{B} 100$
 Näsindex $\frac{B}{H} 100$
 Orbitalindex $\frac{H}{B} 100$
 Interorbitalindex $\frac{I_o}{O_a} 100$
 Ganindex $\frac{B}{L} 100$

Kranieindices.

Längdbreddindex $\frac{B}{L} 100$
 Längdhöjdindex $\frac{H}{L} 100$
 Breddhöjdindex $\frac{H}{B} 100$
 Glabellainion-kalottindex (Schwalbe)

Serie B:I.Verkliga kranier.

15.

Lappkvinna från Lycksele lappmark.

1 st.

Gammalt nr. 82.

med defect af ^{Hand} ~~Hand~~ ^{skriftet} ~~skriftet~~ ^{til} ~~til~~ ^{senker} ~~senker~~ (indlyst paa en paa...)
Cramm af Lappkav Maria Graun (28 år) frai Lycksele, død d. 1/8 64.

No. 149 v

Namn och yrke: *Jungfru Maria Granse*

från *Sydsjö Herrgård*

29 år gammal,

Inlagen på *lar.*

d. *17/6*

18 64

Betalar *ej.*

Sjukdom: *Tuberculosis pulmonum, et canalis intestinalis.*

Sjuk-Examen:

Månad.	Dag	Ordination	Anmärkingar.
		<i>Emulg. Amygdal. ferrata</i> <i>Subnitras Bismuthica</i> <i>Vinum Licivitic. Rub.</i> <i>Decoctum Cinchonae, Sarsaparillae</i> <i>Tincta Mephitica.</i> <i>Solut. Nitrat. Argemonei / iint.</i> <i>Mud Vomica + Syce cascha</i> <i>Alidam ferris-ferrosam +</i> <i>Sulphur Quinque + extract</i> <i>gentiana.</i>	<i>dog den 19/8 64.</i> <i>64 dogar.</i>

LUNDS

Historiska museet

Datum 2022-02-23

LUHM 30700:B:I:016, mus.zool. 9

Mörkare kranium, utan kvarsittande jord

Kranium utan underkäke

Namn: okänt

Ålder: okänd

Kön: kvinna (?)

Datering: okänd

Märkning kranium: "B:I:16", "9", "Lappquinna", "Lapp-quinna af Hagströmer".

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Det är också okänt om kvarlevan varit utställd på Zoologiska museet. Kvarlevan har ej varit utställd sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Kvarlevan har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasin

Större katalogkort

Saknas

Mätblankett

Saknas

Mindre katalogkort, 1948

"Serie B:I. Verkliga kranier. 16

Lappkvinna. /Hagströmer/.

1 st. Gammalt nr. Mus. Zool. 9."

Större katalogkort liksom mätblankett saknas. Innebär detta att måtten togs av Carl Magnus Furst före kvarlevorna i den Zoologiska samlingen inkom till Anatomiska institutionen, d.v.s. före 1909?

Övrigt arkiv

Accessionsförteckning över Sven Nilssons arkeologiska samlingar, påbörjad 1841 (Universitetsbiblioteket, Lunds universitet)

"Cranier : september 1844

...

En lappkvinna: naturligt, mig skänkt af Hagströmer"

"Katalog öfver samlingen af menskliga kranier på Lunds zoologiska museum, öfver den ordning hvare de ligga; från vänster till höger" (Universitetsbiblioteket, Lunds universitet)

LUNDS

Historiska museet

“9.

Calvarium. Lappkvinna af Hagströmer”

Korrespondens mellan Anders Johan Hagströmer till Sven Nilsson, 4 mars 1823. Finns på Universitetsbiblioteket i Lund.

[...]

Som jag har anledning att med första [oläsbart] få Lapp Cranium, så hoppas jag aldrig behöfva reklamera det jag lämnade Herr Professorn – men jag har trodt mig finna af ett par sådane Cranier som jag sedermera sedt, och som voro från sådane Lappsoknar där ej finnes andre än verkliga Lappar – att dock deras Cranier variera mycket nog – och ej alla hafva de egenteliga dragen af Lapp [oläsbart]onomier”.

Kommentarer

1909 deponerade Zoologiska museet en del mänskliga kvarlevor på den Anatomiska institutionen, däribland ingick detta kranium.

Hagströmer syftar på Anders Johan Hagströmer (1753–1830), läkare i Stockholm och Karolinska institutets första rektor. Om korrespondensen i brevet citerat ovan från Hagströmer till Nilsson syftar på kraniet märkt ”Hagströmer” i samlingen är okänt, men troligtvis är det detta. Om så är fallet kom kraniet till Zoologiska samlingen före 4 mars 1823, och Sven Nilssons accessionsförteckning skrevs i efterhand.

Försök har gjorts att finna ytterligare korrespondens mellan Hagströmer och Nilsson, bland annat på Kungliga vetenskapsakademien och Hagströmerbiblioteket, dock utan framgång.

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1. Mindre katalogkort, 1948

Övrigt arkiv:

2.

2.1. Ur Sven Nilssons accessionskatalog (Lunds universitetsbibliotek)

2.2. Ur ”Katalog öfver samlingen af mensklige kranier på Lunds zoologiska museum, öfver den ordning hvare de ligga; från vänster till höger” (Lunds universitetsbibliotek)

3. Två sidor. Korrespondens Hagströmer-Nilsson 4 mars 1823 (Lunds universitetsbibliotek)

Serie B:I.Verkliga kranier.

16.

Lappkvinna. /Hagströmer/.

1St.

Gammalt nr. Mus.Zool. 9.

2.1. *afstekt i U-urvan.*
b) En Lappkorn: naturligt, mig skänk af Lappkorn

2.2.

g.	Calvium.	"Lappkorn, af Högströmer".
----	----------	----------------------------

Högäde Herr Professor!

Önmskadt får jag härmedelst tacka för Historia
molluscorum Tveid, som genom min goda Vän, Dr.
Dator Petrius Olf mig förärat: jag hade redan förut
köpt den för Carolinska Institutet på Wiborgs
Bokläda. Ej mindre jag än Mina Medbröder i Bonn
sundt Collegium, hvilka subskriberade på 2^a Delen
af Herr Professorns Fauna, längta med mycket
önskan att få se den utkomma. Den första har fun-
nit så intressant, att man önskar sig få snart
läsa den 2^a Delen; helst foglarnas nogare Bestämmande
och Natural Historia skal vändeligen mycket bid-
ra och gagna. Det är därför snart också denna Del
som jag har anledning att med första få Lapp
Cranium, så hoppas jag aldrig behöfa reitamera

och jag lämnade Herr Professorn — men jag har
trodt mig finna afett par sådane Cranier som
jag sedermest sedt, och som vore från sådane
Lappornas där ej finnes andre än verkliga
Lappar — att dock deras Cranier variere
mycket nog — och ej alla hafva de egentliga
dragen af Lapp Craniumier.

Aldrig glömer jag de få men instruktiva
stunder jag här hade äran af Herr Professorn
sällskap och jag utbeder mig att i dett hög-
komst och vänskap få vara innesluten samt
framhållas med mycket högaktning
Högädr Herr Professorns

Norholm d: 4 Mars
1823,

Immanuel Genare
Lappstämmer

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

LUHM 30700:B:I:017, mus.zool. 42**Pågående repatrieringsärende (Lunds universitets diariernr. V 2021/2153)**

Kvarsittande jord

Kranium med underkäke

Namn: okänt

Ålder: okänd

Kön: man (?)

Datering: okänd

Märkning kranium: "B:I:17", "Lapp från Arjeplog 1852 af kand. Waldenström" "Lapp af Arjeplog Zool. Lund 1950".

Kommentar märkning: 1950 högst osäkert.

Märkning underkäke: "B:I:17", "42"

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Det är också okänt om kvarlevan varit utställd på Zoologiska museet. Kvarlevan har ej varit utställd sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Kvarlevan har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasinStörre katalogkort

Saknas

Mätblankett

Saknas

Mindre katalogkort, 1948

"Serie B:I. Verkliga kranier. 17

Lapp från Arjeplog, 1852

1 st. Gammalt nr. Mus. Zool. 42."

Större katalogkort liksom mätblankett saknas. Innebär detta att måtten togs av Carl Magnus Fürst före kvarlevorna i den Zoologiska samlingen inkom till Anatomiska institutionen, d.v.s. före 1909?

Övrigt arkiv

Arvid Henrik Flormans bref till Anders Retzius, utgivna av Carl Magnus Fürst 1910, original finns på Kungliga vetenskapsakademien

Bref 4 [...]

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

”Länge har Hr Doctor Waldenström (fotnot av Fürst: Erik Magnus Waldenström, f. 1795 i Dalsland, student i Lund, provinsialläkare i Norrbottens län. Med. D:r i Lund 1821) lofvat mig en sådan⁸ men än har jag icke erhållit någon”.

[...]

Jämte tillönskan af all lycka och välgång har jag den äran städse framlefvat

Högädle Herr Doctorens ödmjuka vän och tjänare

Arvid H. Florman

Lund d. 9 jan. 1823”

Erik Magnus Waldenströms brev till Arvid Henrik Florman, odaterat men eftersom Zetterstedt nämns så bör det vara 1821

”P.S. Cranium utaf någon Lapp har jag betingat, får se om det lyckas – Prof. Zetterstedt är uppkommen”.

“Katalog öfver samlingen af menckliga kranier på Lunds zoologiska museum, öfver den ordning hvare de ligga; från vänster till höger”. Original finns på Universitetsbiblioteket i Lund.

“42. Cranium. Lapp (?) från Arjeploug 1852. Skänkt af Waldenström. ? [...] journalen”.

Litteratur

Lunds universitets årsberättelse 1852/1853

“Herr Kandidat Waldenström: ett Lapp-Kranium”

Kommentarer

1909 deponerade Zoologiska museet en del mänskliga kvarlevor på den Anatomiska institutionen, däribland ingick detta kranium.

Kraniet skänktes till Zoologiska museet vid Lunds universitet 1852 av ”kand. Waldenström”. Titeln kandidat stämmer ej då Erik Magnus Waldenström, under perioden 1819–1862 var provinsialläkare i Norrbotten och inte längre kandidat. Erik Magnus Waldenström har även överlämnat ett samiskt kranium till Karolinska institutet, därför är det troligt att det är just denne Waldenström (von Düben 1910:18). I en brevväxling mellan Waldenström och Arvid Henrik Florman nämner Waldenström att han tingat ett samiskt kranium (bilaga 3). Detta verkar dock inte ha lyckats och Florman erhöll istället ett samiskt kranium av Anders Retzius (LUHM 30700:B:I:013, 80, sid. 5ff). Troligtvis är kraniet från

⁸ Ett samiskt kranium

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Arjeplog det länge lovade kraniet – ett kranium som av någon anledning överlämnades till Zoologiska museet istället för till Anatomiska institutionen.

Begäran om återlämning av kraniet inkom från Arjeplogs sameförening till Lunds universitet 2021-06-23. Kraniet har genomgått en okulär osteologisk analys efter önskemål från Arjeplogs sameförening. Analysen, Historiska museets utlåtande och Lunds universitets hemställan till regeringen för utlämnande av kvarlevan ingår i diariet vid Lunds universitet (Lunds universitets diariernr. V 2021/2153).

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1. Mindre katalogkort, 1948

Övrigt arkiv:

2. Katalog öfver samlingen af menckliga kranier på Lunds zoologiska museum, öfver den ordning hvori de ligga; från vänster till höger (Lunds universitetsbibliotek)
3. Korrespondens Waldenström-Florman 1821 (Lunds universitetsbibliotek)

Serie B:I. Verkliga kranier.

17.

Lapp från Arjeplog, 1852.

1 st.

Gammalt nr. Mus.Zool. 42.

42.	Cranium.	"Lapp (?) från Arjeplog 1852. Skänkt af Waldenström." (?) in journalen).
-----	----------	---

Dr. L. Craunem utaf någon Lapp har jag betingats för se om
de lycker — Dr. L. Lethentest är uppkommen —

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

LUHM 30700:B:I:085, 1484i

Kvarsittande jord

Kranium utan underkäke

Namn: okänt

Ålder: okänd

Kön: man (enligt 1995-års osteologiska analys)

Datering: okänd, enligt text på kranium 1875

Märkning kranium: "No 1484i", "B:I:85", "Från Luleå november 1875"

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Kvarlevan har ej varit utställd sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Kvarlevan har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasinStörre katalogkort

Saknas

Mätblankett

Saknas. Det finns en mätblankett men enbart för kraniet med nummer 1484a som inte är ett samiskt kranium. En blankett medföljer mätblanketten med enbart texten: "1484b-k".

Mindre katalogkort, 1948

Det finns inget enskilt kort för 1484i utan ett samlat kort för hela serien 1484.

"Serie B:I. Verkliga kranier. 85

Fyndort: -

Tidsepok: -

Anm.: Professor Sven Nilssons fornsamlingar".

Litteratur

Gaston Backman, 1935, *Människoraserna och moderna rasproblem*, sid. 175

Bildtext, fig. 122, vid bild på kraniet:

"Kranium av gammal man tillhörande den lappida rasen. Sidovy, ansiktsvy och hjässvy. Från Anat. Inst., Lund".

Ingen mer information.

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Kommentarer

Någon information om kvarlevan är inte påträffad i några andra arkiv.

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1. Mindre katalogkort, 1948
2. Två sidor. Mätblankett som rör kraniet med nummer 1484a (ej samiskt) samt nästan tom blankett med text "1484b-k".

Serie B:I.Verkliga kranier.

85.

Fyndort: -

Tidsepok: -

Anm.: Professor Sven Nilssons fornsamlingar.

11 st.

Gamla nr.1484,a-k.

1484a

Kranium.

Prof. S. Nilsson från samhället

Kranie-mått.	Ansikts-mått.
Kapacitet (uppmätt med hirs)	Nasion-mentallhöjd (ansiktshöjd)
" (beräknad)	Nasion-alveolarhöjd (öfveransiktshöjd) 67
Största glabella-occipital-längd	Okbågsbredd (ansiktsbredd)
Glabella-inionlängd	Maxillarbredd (Virchow)
Nasion-inionlängd	Näshöjd (nasion-spinalhöjd)
Nasion-bregmalängd	Näsbredd (aperturbredd)
Bregma-inionlängd	Orbitalhöjd
Största bredd	Orbitalbredd
Främre pannbredd	Ganlängd
Bakre pannbredd	Ganbredd
Basion-parietal höjd	Basion-alveolarlängd 94
Basion-bregma höjd	Interorbitalbredd
Basion-nasionlängd 97	Orbital-ansiktsbredd (Schwalbe)
Öronhöjd	Ansiktshöjd (med goniometer)
Kalotthöjd (Schwalbe)	Na-Na-Alv! 67° Na-Bra-Alv! 41° Na-Alv-Bra! 79°

Underkäks-mått.
Horisontalomfång
Sagittalomfång, nasion-bregma
" nasion-lambda
" nasion-inion
" nasion-basion
Transversalomfång
Basalvinkel 80°
Kondylbredd
Vinkelbredd
Hakhöjd (mento-alveolar)
Grenhöjd
Grenbredd
Underkäksvinkel

Kranieindices.	Ansiktsindices.
Längdbreddindex $\frac{B}{L} 100$	Ansiktsindex $\frac{H}{B} 100$
Längdhöjdindex $\frac{H}{L} 100$	Öfveransiktsindex $\frac{H}{B} 100$
Breddhöjdindex $\frac{H}{B} 100$	Näsindex $\frac{B}{H} 100$
Glabellainion-kalottindex (Schwalbe)	Orbitalindex $\frac{H}{B} 100$
	Interorbitalindex $\frac{I_o}{O_a} 100$
	Ganindex $\frac{B}{L} 100$

1484
11.1
97
80

1484 b - k

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

LUHM 30700:B:I:085, 1484j

Kvarsittande jord

Kranium med underkäke

Namn: okänt

Ålder: okänd

Kön: man (enligt 1995-års osteologiska analys)

Datering: okänd, enligt text på kranium 1875

Märkning kranium: "No 1484j", "B:I:85", "Från Luleå november 1875".

Märkning underkäke: "B:I:85". Även en otydlig märkning med blyerts som skulle kunna vara "198".

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Kvarlevan har varit utlånad till Kulturen (1997) för utställning men ställdes aldrig ut. Det har ej varit utställt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Kvarlevan har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasinStörre katalogkort

Saknas

Mätblankett

Saknas. Det finns en mätblankett men enbart för kraniet med nummer 1484a som inte är ett samiskt kranium. En blankett medföljer mätblanketten med enbart texten: "1484b-k".

Mindre katalogkort, 1948

Det finns inget enskilt kort för 1484i utan ett samlat kort för hela serien 1484.

"Serie B:I. Verkliga kranier. 85

Fyndort: -

Tidsepok: -

Anm.: Professor Sven Nilssons forsamlingar".

Kommentarer

Någon information om kvarlevan är inte påträffad i några andra arkiv.

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1. Mindre katalogkort, 1948

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

2. Två sidor. Mätblankett som rör kraniet med nummer 1484a (ej samiskt) samt nästan tom blankett med text "1484b-k".

Serie B:I.Verkliga kranier.

85.

Fyndort: -

Tidsepok: -

Anm.: Professor Sven Nilssons fornsamlingar.

11 st.

Gamla nr.1484,a-k.

1484a

Kranium.

Prof. S. Nilsson från samhället

Kranie-mått.	Ansikts-mått.
Kapacitet (uppmätt med hirs)	Nasion-mentallhöjd (ansiktshöjd)
" (beräknad)	Nasion-alveolarhöjd (öfveransiktshöjd) 67
Största glabella-occipital-längd	Okbågsbredd (ansiktsbredd)
Glabella-inionlängd	Maxillarbredd (Virchow)
Nasion-inionlängd	Näshöjd (nasion-spinalhöjd)
Nasion-bregmalängd	Näsbredd (aperturbredd)
Bregma-inionlängd	Orbitalhöjd
Största bredd	Orbitalbredd
Främre pannbredd	Ganlängd
Bakre pannbredd	Ganbredd
Basion-parietal höjd	Basion-alveolarlängd 94
Basion-bregma höjd	Interorbitalbredd
Basion-nasionlängd 97	Orbital-ansiktsbredd (Schwalbe)
Öronhöjd	Ansiktsvinkel (med goniometer)
Kalotthöjd (Schwalbe)	<i>Na-Na-Alv! 67° Na-Bra-Alv! 41° Na-Alv-Bra! 72°</i>

Underkäks-mått.	
Horisontalomfång	Kondylbredd
Sagittalomfång, nasion-bregma	Vinkelbredd
" nasion-lambda	Hakhöjd (mento-alveolar)
" nasion-inion	Grenhöjd
" nasion-basion	Grenbredd
Transversalomfång	Underkäksvinkel
Basalvinkel 80°	

Kranieindices.		Ansiktsindices.	
Längdbreddindex $\frac{B}{L} 100$		Ansiktsindex $\frac{H}{B} 100$	
Längdhöjdindex $\frac{H}{L} 100$		Öfveransiktsindex $\frac{H}{B} 100$	
Breddhöjdindex $\frac{H}{B} 100$		Näsindex $\frac{B}{H} 100$	
Glabellainion-kalottindex (Schwalbe)		Orbitalindex $\frac{H}{B} 100$	
		Interorbitalindex $\frac{I_o}{O_a} 100$	
		Ganindex $\frac{B}{L} 100$	

1484
11.1
97
80

1484 b - k

LUNDS

Historiska museet

Norge

LUHM 30700:A:5, 1278

Mörkare, utan kvarsittande jord

Relativt komplett skelett monterad på en svart träställning

Namn: okänt

Ålder: okänd

Kön: kvinna

Datering: okänd

Märkning kranium: "1278", "5"

Märkning underkäke: "1278", "5"

Märkning övriga skelettdelar: "1278"

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om de samiska kvarlevorna var utställda. Kvarlevan har ej varit utställd sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Kvarlevan har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasin

Större katalogkort

"No 1278

Skelett af Lapp ♀, funnet i en hednisk graf vid Varangerfjorden i Ostfinnmarken, inköpt genom Prof. Jacob Heiberg af Herr A.G. Nordvi i Kristiania för 100 kr. Å skelettet saknas: Manubri sterni, os coyg. på högra handen: os pisif, os capit, 5 fingrets 1sta, 2 fingr. 2dra o alla nagelfalangerna; på vänstra handen: os mavid o triquetz, multam min o hamat. o alla nagelfalangerna; på högra foten: 2dra o 3dje tåns 2dra falang o nagelfalangerna; - högra patella på venstra foten: 2dra, 3dje, o 5te nagelfalangerna".

Mätblankett

"Nr. 5. Då det tidigare nr. 5 saknas helt har det ersatt med nr. 1278 vid registreringen den 6.6.50. 1278. Kranium - Lappkvinna" samt mått tagna enbart på kraniet, troligtvis av Carl Magnus Fürst.

Mindre katalogkort, 1948

"Serie A. Skelett. 5

Förut nr. 1278

Skelett af Lapp ♀, funnet i en hednisk graf vid Varangerfjorden i Ostfinnmarken, inköpt genom Prof. Jacob Heiberg af Herr A.G. Nordvi i Kristiania för 100 kr. Å skelettet saknas: Manubri sterni, os coyg. på högra handen: os pisif, os capit, 5 fingrets 1sta, 2 fingr. 2dra och alla nagelfalangerna; på högra foten: 2dra och 3dje tåns 2dra falang o nagelfalangerna; - högra patella på venstra foten: 2dra, 3dje, 4de och 5te nagelfalangerna".

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar

”1278 (78a) Lapp-skelett ♀ från hednisk graf vid Warangerfjord i Ostfinnmarken”

Lapp som tidigare varit på montaget

”No 1278 5

Lapp-skelett
från Varangerfjorden, Norge.
Inköpt från A.G. Nordvi.
Uppsatt af Cato, juni”

Övrigt arkiv

Anatomiska insts verifikation nr 40, bil t LUs huvudbok 1884 (Universitetsarkivet, Lunds universitet)

“No. 40.

Til Lunds anatomiska Institut har undertegnede solgt et skelet af en Lap, hvorfor er mig udbetalt 100, et hundrede kroner, hvarfor herved meddeles min kvittering.
Christiania 25de Oktober 1884.

A.G. Nordvi
100 kr”

Litteratur

Lunds universitets årsberättelse 1884/1885, samt Lunds Weckoblad 1885-06-04

“Samlingarna hafva ökats genom inköp af ett lappskelett, hemtadt från en hednisk graf vid Varangerfjord, ...”

Kristian Emil Schreiner, 1935, *Zur osteologie der lappen*, 1. Band, sid. 2f

”Die Skelette waren zum Teil in Holzsärgen, zum Teil in Pulken (Renntierschlitten) begraben. Ein Teil des Friedhofs zeigte nach Skogsholms Aussagen deutliche Spuren fruherer Grabungen, indem er hier auf Holzwerk stieb, das leeren Särgen und Pulken entstammte. Von ortskundigen Leuten wurde ihm mitgeteilt, dass der Handelsmann Nordvi auf dem Platze gegraben habe, und aus Briefen von Nordvi an Professor Jap. Steenstrup in Kjöbenhavn geht hervod, das Nordvi, der damals als Handelsmann im benachbarten Mortensnes ansässig war, in den Jahren 1875-88 einen schwungvollen Handel mit lappischen Schädeln und Skeletten trieb. So verkaufte er z. B. Material an die anatomischen Institute in Oslo, Stockholm, Uppsala, Lund, Berlin, Halle und Strasbourg, weiter an das Royal College of Surgeons in London, und an noch ein paar andere Sammlungen.”

LUNDS

Historiska museet

Översättning:

”Skeletten begravdes delvis i träkistor, delvis i pulkor (renslädar). En del av kyrkogården visade enligt Skogsholm tydliga spår av tidigare utgrävningar, genom att träföremål som hittats här kom från tomma kistor och pulkor. Av ortsbefolkningen fick han reda på att köpmannen Nordvi grävt på platsen och av brev skrivna av Nordvi adresserade till professor Jap. Steenstrup i Köpenhamn framgår att Nordvi, då handelsman i närbelägna Mortensnes, bedrev en blomstrande handel med lappsallar och skelett under åren 1875–88. Han sålde exempelvis material till de anatomiska instituten i Oslo, Stockholm, Uppsala, Lund, Berlin, Halle och Strasbourg, vidare till Royal College of Surgeons i London samt till några andra samlingar”⁹.

Kommentarer

A.G. Nordvi syftar på Andreas Georg Nordvi (1821–1892). Nordvi var en norsk köpman med viss utbildning i arkeologi och zoologi under Steenstrup i Köpenhamn. Han grävde ut ett stort antal gravar i Mortensnes, ett fornminnesområde och nu Mortensnes Kulturminneområde, daterade från 1000 f.v.t. till 1500 e.v.t. På grund av att han hamnat i ekonomisk knipa sålde Nordvi ett stort antal av kvarlevorna både inom Norge och vidare till utlandet, framförallt till anatomiska institutioner. Han blev bankrupt 1877 och ska efter det ha sålt sin ärvda handelsstation i Mortensnes (Spangen 2013:72). Kvarlevan är inte såld till Lunds universitet förrän 1884, efter att han redan hade lämnat Mortensnes.

Jacob Heiberg, som kvarlevan kom in till Anatomiska institutionen genom, är Jacob Munch Heiberg, professor i anatomi i Oslo 1878–1887. Stycket i Kristian Emil Schreiners *Zur osteologie der lappen* ingår för att visa på hur Nordvi grävde ut och sålde vidare kvarlevor. Jap. Steenstrup är Japetus Steenstrup, dansk professor i zoologi och biolog.

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1. Större katalogkort
2. Mätblankett
3. Mindre katalogkort, 1948
4.
 - 4.1. Montagelapp
 - 4.2. Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar

Övrigt arkiv:

5. Anatomiska insts verifikation nr 40, bil t LUs huvudbok 1884 (RoK arkiv F1A; 284, Universitetsarkivet, Lunds universitet)

⁹ Översättning av Per Karsten

H. M. M.

N° 1278.

+ 48

Skelett af Lapp ♀, funnet i en hednisk graf vid Varangerfjorden i Ostfinnmarken, inköpt genom Prof. Jacob Heiberg af Hert. A. ds. Nordvi i Kristiania för 100 kr. - Å skelettet saknas: Manub. sterni, os coxg. på högra handen: os pisif, os capit., 5 fingrets 1^{sta}; 2 fingr. 2^{dra} ö alla nagelfalangerna; på vänstra handen: os navic. f. triquetr., multam min ö. hamat. ö. alla nagelfalangerna; på högra foten: 2^{dra} ö. 3^{dje} fans. 2^{dra} falang ö. nagelfalangerna; - högra patel. 1^{dra} ö. 2^{dra} ö. 3^{dje} ö. 4de ö. 5te metatarsalerna.

Nr. 5. Då det tidigare nr. 5 saknas helt har det ersatts med nr. 1278 vid
~~1278~~ registreringen den 6.6.50.

Kranium. — Hopp kiruna.

Kranie-mått.

Kapacitet (uppmätt med hirs)
" (beräknad)
Största glabella-occipitalängd
Glabella-inionlängd
Nasion-inionlängd
Nasion-bregmalängd
Bregma-inionlängd
Största bredd
Främre pannbredd
Bakre pannbredd
Basion-parietal höjd
Basion-bregma höjd
Basion-nasionlängd *92*
Öronhöjd
Kalothöjd (Schwalbe)

Horisontalomfång
Sagittalomfång, nasion-bregma
" nasion-lambda
" nasion-inion
" nasion-basion
Transversalomfång
Basalvinkel *26°*

Kranieindices.

Längdbreddindex $\frac{B}{L} 100$
Längdhöjdindex $\frac{H}{L} 100$
Breddhöjdindex $\frac{H}{B} 100$
Glabellainion-kalottindex (Schwalbe)

Ansikts-mått.

Nasion-mentalhöjd (ansiktshöjd)
Nasion-alveolarhöjd (öfveransiktshöjd) *63*
Okbågsbredd (ansiktsbredd)
Maxillarebredd (Virchow)
Näshöjd (nasion-spinalhöjd)
Näsbredd (aperturbredd)
Orbitalhöjd
Orbitalbredd
Ganlängd
Ganbredd
Basion-alveolarlängd *90*
Interorbitalbredd
Orbital-ansiktsbredd (Schwalbe)
Ansiktsvinkel (med goniometer) *86°*
Pa-Na-Alv/68° Na-Pa-Alv/41° Na-Alv-Pa/91°

Underkäks-mått.

Kondylbredd
Vinkelbredd
Hakhöjd (mento-alveolar)
Grenhöjd
Grenbredd
Underkäksvinkel

Ansiktsindices.

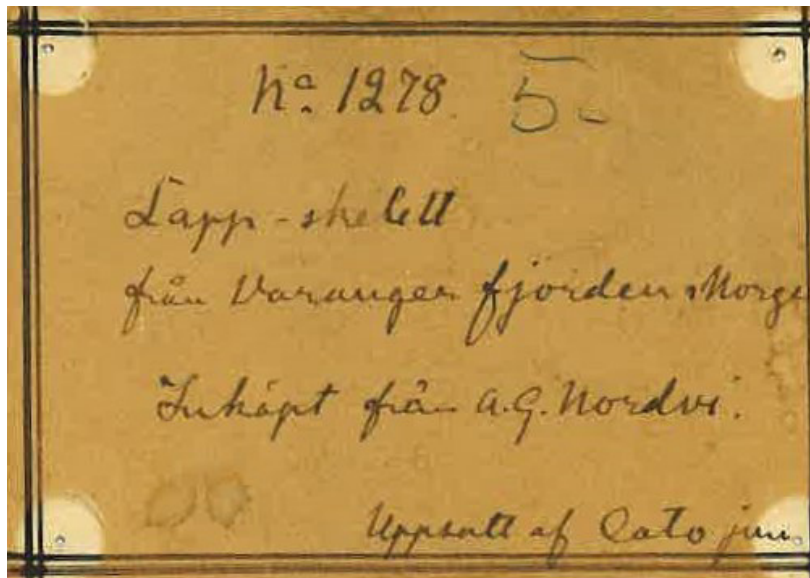
Ansiktsindex $\frac{H}{B} 100$
Öfveransiktsindex $\frac{H}{B} 100$
Näsindex $\frac{B}{H} 100$
Orbitalindex $\frac{H}{B} 100$
Interorbitalindex $\frac{I_0}{O_a} 100$
Ganindex $\frac{B}{L} 100$

Serie A: Skelett

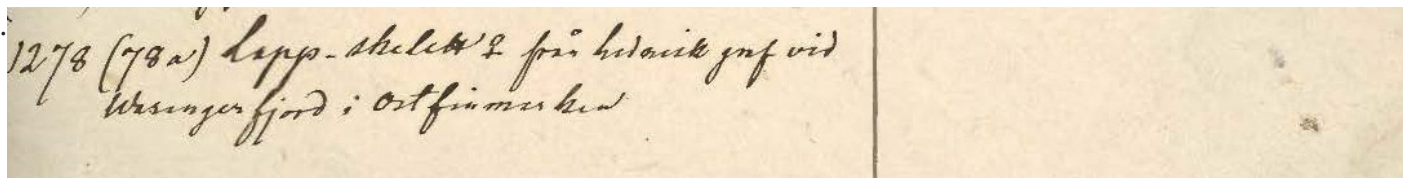
5.

Förut nr. 1278. - Skelett av lapp ♀, funnet i en hednisk grav vid Varangerfjorden i Ostfinnmarken, inköpt genom Prof. Jacob Heiberg av Herr A.G. Nordvi i Kristiania för 100 kr.- Å skelettet saknas: Manubr.sterni, os coxg. på högra handen: os pisif, os capit, 5 fingrets 1:sta, 2 fingr. 2:dra och alla nagelfalangerna på högra foten: 2:dra och 3:dje tåns 2:dra falang och nagelfalangerna, högra patella, på vänstra foten: 2:dra, 3:dje, 4:de och 5:te nagelfalangerna.

4.1.

4.2.

N° 40.

Til Lunds anatomiske Institut har Under-
tegnede solgt 1 Skelet af en Lap, hvorfor er nu
udbetalt 100, et hundrede Kroner, hvorfor herved

meddeles min kvittering

Christiania 25de Oktober 1884.

A. G. Nordvi.

100 kr.

N° 41.

LUNDS

Historiska museet

Saknat kranium från Lycksele

Enligt Sven Nilssons *Skandinaviska Nordens Ur-Invånare* har det funnits ännu ett samiskt kranium i den Zoologiska samlingen. Detta kranium påträffas varken fysiskt i den anatomiska samlingen eller i den zoologiska samlingen eller i någon inventarietkatalog. Inget känt inventarienummer finns därför.

Sven Nilsson, *Skandinaviska Nordens Ur-Invånare. Ett försök i komparativa ethnografien och ett bidrag till människosläktens utvecklings-historia. Del 1. Kap. 2, sid. 9-10.*
Kraniet är avbildat, fig. 11, plansch D i *Skandinaviska Nordens Ur-Invånare*.

”Likaledes har jag framför mig en hufvudskål, som jag låtit teckna på Planchen D. fig. 11”.

”Denna hufvudskål, som förvaras på Universitetets Naturhistoriska Museum, har jag för längre tid sedan erhållit av Professor Thunberg, som fått den från Lycksele. Den skiljer sig från den förra Lapps-kallen (fig. 8) blott derigenom att han är något mindre, i alla riktningar rundare och således ännu mer närmande klotformen. Sedd från sidan är öfra konturen ungefär lika böjd framtill och baktill; men största höjden deraf ligger dock på hjessan på något afstånd bakom krosömmen. Den har tillhört en person af qvinkönet”.

”Det är ej tvifvelaktigt att de två qvinspersoner, hvilkas hufvudskålar vi här aftecknat, haft med hvarandra en utmärkt likhet; ehuru den ena dött i Lappland kring 1810, och den andra för årtusenden sedan blivit begrafven på Möen, jemte sina råa prydnader af bernsten m.m.”.

Brev från Sven Nilsson till Carl Petter Thunberg, 24 september 1820 (Uppsala universitetsbibliotek)

”[...]

Olyckligtvis finnes här inte vid Akademien något cranium af en Lapp, för att dermed jemföra det¹⁰. Jag vet att Herr Professorn skaffa Blumenbach¹¹ 2ne Lappcranier, hvarigenom det blifvit möjligt för denne Zootom, att betjätta karaktererna för Lapprasen. Skulle det icke vara möjligt att Herr Professorn genom någon af dess bekante i Lappland kände, kunde förskaffa ett Lappcranium till härvarande Academiska Museum, för att jemföra med det förutnämnda [oläsbart]”.

¹⁰ Sven Nilsson ville jämföra ett samiskt kranium med kraniet nämnt på sidan 11, påträffat i en skånsk mosse

¹¹ Johann Friedrich Blumenbach (1752-1840), tysk antropolog som använde variationer hos kranier för att definiera sin indelning av människan i fem raser. Blumenbach samling på runt 230 kranier finns fortfarande kvar på Göttingens universitet (<https://blumenbach-online.de/>).

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

[...]

Lund den 24 Sept. 1820”

Bilagor

Övrigt arkiv:

1. Korrespondens Sven Nilsson-Carl Petter Thunberg 1820 (Uppsala universitetsbibliotek)

nagot cranium af
dermed jemföra det. - Jag vet att Herr
Profesoren skaffat Blumenbachi
Lapp, cranier, hvarigenom det blifvit
möjligt för denne Læstom, att bestäm-
ma Karaktererne för Lapprasen. Skulle
det icke vara möjligt att Herr Profesoren,
genom någon af oss bekanta i Lapp-
land kunde, künde förskaffe ett Lapp-
cranium till hvarvarande Akademiska
Museum, för att jemföra med det förut nämnda
fastslå med säkerhet, hur jag i min

Museum, för att jemföra med det förut nämnda
fastslå med säkerhet, hur jag i min

LUNDS

Historiska museet

Gipsavgjutningar

Det finns fyra gipsavgjutningar av samer. Av dessa är två st. gipsavgjutningar av hela huvuden och två är avgjutningar av kranier.

Utställning: På Anatomiska institutionen har hela eller delar av den anatomiska samlingen varit utställd. Det är okänt om avgjutningar av samer och samiska kvarlevor var utställda. Avgjutningarna har ej utställda sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet.

Forskning: Avgjutningarna har ej ingått i forskningsprojekt sedan den anatomiska samlingen överfördes till Historiska museet

30700:B:II:11a, gammalt nummer 107

Avgjutning av huvud, pojke. Står på fot. Inköpt 1835 från Stockholm, avgjutningar av Schwartz frenologiska samling (se arkiv).

30700:B:II:11b, gammalt nummer 107

Avgjutning av huvud, flicka. Står på fot. Inköpt 1835 från Stockholm, avgjutningar av Schwartz frenologiska samling (se arkiv).

30700:B:II:12a, gammalt nummer 108a

Avgjutning av kranium. Står på fot. Inköpt 1835 från Stockholm, avgjutningar av Schwartz frenologiska samling (se arkiv).

Kommentarer

Dessa tre gipsavgjutningar är kopior avgjutna av gipser i Gustaf Magnus Schwartz (1783–1858) frenologiska samling. Kopiorna framställdes vid Gernandts gipsfabrik i Stockholm. Enligt uppgift från Olof Ljungström vid Karolinska institutet ska de ha saluförts genom Kungliga tekniska högskolan (då Teknologiska institutet) på 1830-talet¹². Anledningen till att de salufördes genom KTH är att Schwartz är dess grundare. Vid sin död hade Schwartz 770 frenologiska gipser i sin samling. Gipsavgjutningarna i Lund är dock inköpta direkt från Gernandts gipsfabrik.

30700:B:II:12b, gammalt nummer 108b

Avgjutning av kranium. Står ej på fot. Text på sida ”Lapp Lycksele”. Åren 1855–1856 skänkte zoologen och anatomen Fredrik August Wahlgren (1819–1877) en samling gipskopior av kranier till den Anatomiska institutionen, där en av avgjutningarna angavs vara av en ”lapp”. Möjligen ingick denna gipsavgjutning i donationen (bilaga 3).

¹² Olof Ljungström, e-post 2020-11-19

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Kommentarer

Detta är inte en avgjutning av de kranier som sägs komma från Lycksele i samlingen i Lund, d.v.s. kranierna av Maria Grann eller Johan Andersson. Möjligen kan kraniet vara en avgjutning av ett kranium som ingått i Karolinska institutets samling. Teorin baseras på att det finns flera andra avgjutningar i samlingen som är avgjutna av kvarlevor som ingår i den anatomiska samlingen på Karolinska institutet. Åtminstone en annan gipsavgjutning med samma format på text på avgjutningen är en avgjutning av ett kranium som ingått i Karolinska institutets samling. I korrespondens mellan Anders Retzius och Sven Nilsson skriver Retzius att han ska låta göra en gipsavgjutning av ett annat kranium i Karolinska institutets samling och frågar om Nilsson och Arvid Henrik Florman också är intresserade av att köpa en kopia (18/3 1823, Universitetsbiblioteket i Lund). Denna gipskopia är av samma format som de gipsavgjutningar som köptes från Gernandts gipsfabrik. I Karolinska institutets samling ingick det enligt Gustaf von Dübens *Crania lapponica* 7 kranier från Lycksele (von Düben 1910:18).

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasin (gäller 30700:B:II:11a-b)

Mindre katalogkort, 1948

”Serie B:II : Gipsavgjutningar. 11

Huvud i gips av:

- a. Lappgosse
- b. Lappflicka

Gammalt nummer 107”

Anatomiska institutionens arkiv som förvaras på Historiska museets magasin (gäller 30700:B:II:12a-b)

Mindre katalogkort, 1948

”Serie B:II : Gipsavgjutningar. 11

Skalle i gips av:

- a. lapp
- b. lapp

Gammalt nummer 108 a och b”

Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar

”No 107. Två Lapphufvuden”

”No. 108. Två Lappcranier”

Övrigt arkiv (gällande B:II:11a-b, B:II:12a)

Datum 2022-02-23

LUNDS

Historiska museet

Lunds universitets verificationer 1835 (Universitetsarkivet, Lunds universitet)

“Nota.

Kongl. Anatomiska Museum i Lund.

En Samling af 36 Stycken National Kranier

A 2 rd Banco stycket

72 rd

Ofvannemnde samling innefattar endast de förnämsta [oläsbart] skillnader; men, det Museum ur hvilket de äro kopierade innehåller många flera och förökas årligen med nya, hvaraf undertecknad är benägen att efterhand afforma de märkvärdigaste, så hvida han uppå dem, likasom förut, erhåller beställning från flera håll tillika.

Stockholm den 29de Oct. 1835

E. Gernandt”

Bilagor

Anatomiska institutionens arkiv på Historiska museet:

1.

1.1. Mindre katalogkort, 1948, BII:11a-b, 12a

1.2. Mindre katalogkort, 1948, BII:12b

1.3. Nummer-katalog öfver Anatomiska Instits. Samlingar

Övrigt arkiv

2. Lunds universitets verificationer 1835, BII:11a-b, 12a (Universitetsarkivet, Lunds universitet)

3. Medicinska fakultetens arkiv 1666-1964, vol E 7:1 ("Förteckning öfver de Specimen, med hvilka Anatomiska Institutionens Samlingar blifvit ökade..." 1849-c:a 1928), BII:12b (Universitetsarkivet, Lunds universitet)

1.1.

Serie B.II :Gipsavgjutningar. 11.

Huvud i gips av:
a. lappgosse
b. lappflicka
(Gammalt nr. 107).

1.2.

Serie B.II :Gipsavgjutningar. 12.

Skalle i gips av:
a.lapp
b.lapp.
(Gammalt nr. 108 a och b).

1.3.

N° 107. Tva^o Lapphundsen.
N° 108. Tva^o Lappcranier.

250.

Nota

Kongl Anatomiska Museet i Lund

En samling af 36 stycken National Kavalerier	
o 2 ^{af} Manes stycket	79 - - -
En hyerna på hvilken organerna och de järn	
Stilla Plasterna ^{af dem} äro tecknade och kolorerade	4 - - -
En samling af Miniaturbister	19 - - -
Ett Cladkhusvad	3 - - -
En Packväska	4 - - -

Samma Manes ^{af} 95 - - -

Ofoannemnde samling innefattar endast de forstäm-
skänkade Skilmader; men, det Museum er hwilket
de äro Popieraide innehåller många flera och för-
nas arligen med nya, hvaraf undertecknad är
benagen att efter hand afformas de märkvärdig-
ste, så vida han tillräcka dem, tillkom förut, er-
håller beställning från flera hätt tillika.

Stockholm den 29de Oct. 1835

E. Gernandt

Enligt Consistorii Akademii i dag fattade be-
slut utbetalas ä andra sidan stöende Mittis Form
af ^{af} Akademien Caspar, under Titeln:
Theatrum Anatomium. Lund den 7de Nov.
1835.

På Consistorii Akademii Caspar

H. Kelldenius

Ofoannemnde Mittis Form ^{af} Manes har jag emottagit,
för att till artisten i Stockholm öfverfända. Hvar
för de här ^{af} skänkas - Lund den 19de Dec. 1835 -
S. Ramberg

235.	<i>Gysceranium</i>	af	<u>Lapp</u>	} Kankte af Dr. F. Wahlgren.
- 6.	"	af	<u>Mongol (Burät)</u>	
- 7.	"	"	<u>Celt (Belgus antiquus)</u>	
- 8.	"	"	<u>Platland.</u>	
- 9.	"	"	<u>Mexicaner</u>	
- 40.	"	"	<u>Pampas-indian</u>	
- 41.	"	"	<u>Morlack (Dalmatien)</u>	
- 42, 43	"	"	<u>Australier</u>	
- 44.	"	"	<u>Dyak (Bornea)</u>	
- 45	"	"	<u>Waffer</u>	

LUNDS

Historiska museet

Referenser

Backman, Gaston (1935). *Människoraserna och moderna rasproblem*. Stockholm: Bonnier

Düben, Gustaf von (1910). *Crania lapponica*. Stockholm: Norstedt

Florman, Arvid Henrik (1823). *Anatomisk handbok för läkare och zoologer. Af Arvid Henrik Florman. Lund, tryckt i Berlingska boktryckeriet. [Del 1], Första delen. Osteologien, som beskriver benen uti människokroppen, jemte deras förhållande hos de vertebrerade djur i allmänhet*. Lund

Florman, Arvid Henrik (1910). *Arvid Henrik Flormans bref till Anders Retzius*. Utgivna av Carl Magnus Fürst. Lund

Nilsson, Sven (1838-1843). *Skandinaviska Nordens ur-invånare, ett försök i komparativa Ethografien och ett bidrag till människosläktets utvecklingshistoria. Del 1*. Lund.

Elektronisk resurs: <http://runeberg.org/nordensu/1/>

Nilsson, Sven (1866). *Skandinaviska Nordens ur-invånare, ett försök i komparativa Ethografien och ett bidrag till människosläktets utvecklingshistoria. Första bandet. Andra upplagan*. Lund. Elektronisk resurs:

<https://books.google.se/books?id=0dQqAAAAYAAJ&hl=sv&pg=PP7#v=onepage&q&f=false>

Retzius, Anders (1896). *Anders Retzius bref till A. H. Florman: ett bidrag till medicinens historia i Sverige*. Utgivna av Carl Magnus Fürst. Lund: Gleerup. Elektronisk resurs:

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kb:eod-1663639>

Schreiner, Kristian Emil (1935). *Zur Osteologie der Lappen. Bd. 1, Text*. Oslo: Aschehoug

Spangen, Marte (2013). "It could be one thing or another" - on the construction of an archaeological category". Sid. 67-80 i *Fennoscandia Archaeologica 2013; Volum XXX*, Helsinki: Suomen arkeologinen seura. Elektronisk resurs:

[https://www.researchgate.net/publication/290538741_It_could_be_one_thing_or_another'__-_On_the_construction_of_an_archaeological_category](https://www.researchgate.net/publication/290538741_It_could_be_one_thing_or_another_-_On_the_construction_of_an_archaeological_category)

Zetterstedt, Johan Wilhelm (1822). *Resa genom Sveriges och Norriges lappmarker, förrättad år 1821*. Lund. Elektronisk resurs:

<https://books.google.se/books?id=IkBAQQAACAAJ&hl=sv&pg=PR1#v=onepage&q&f=false>

LUNDS

Historiska museet

Zetterstedt, Johan Wilhelm (1833). Resa genom Umeå lappmarker i Vesterbottens län, förrättad år 1832. Örebro. Elektronisk resurs:

<https://books.google.se/books?id=bWJNAAAACAAJ&hl=sv&pg=PP6#v=onepage&q&f=false>

Digitala referenser

PM Sametinget 2007: <https://www.sametinget.se/1924>

Om anatomiska samlingen: <https://www.historiskamuseet.lu.se/anatomiska-samlingen>

Johan Andersson Giggoje ”Juff” i sammanställning av samiska släkter av släktforskaren Kjell-Åke Lundström: https://sijtjarnge.no/holger/veflap/sida2/h___3t9.htm

Ytterligare läsning

Nicklasson, Påvel (2013). “Sven Nilssons resa 1836”. Sid. 33-48 i *Fornvännen: meddelanden från K. Vitterhets, historie och antikvitets akademien*, vol. 108, nr. 1. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitetsakademien. Digital resurs: <http://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1227061/FULLTEXT01.pdf>

Ojala, Carl-Gösta (2016) ”Svenska kyrkan och samiska mänskliga kvarlevor”. Sid. 993-1028 i Lindmark, Daniel & Sundström, Olle (red.), *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna: en vetenskaplig antologi. Bd 2*. Skellefteå: Artos & Norma. Digital resurs: <https://www.svenskakyrkan.se/filer/Band%202.pdf>

Svanberg, Fredrik (2015). Människosamlarna: anatomiska museer och rasvetenskap i Sverige ca 1850-1950. Stockholm: Historiska museet